

Väestökehityksen haasteita perusopetuksen järjestämisessä käsittelevä alatyöryhmä

Aika: torstai 13.3.2025 klo 9–11

Paikka: OKM, Meritullinkatu 10, Helsinki, kokoushuone Labor ja Teams

Läsnä:

Minna Polvinen, Aili Johansson, Mika Puukko, Heli Nederström, Tommi Karjalainen OKM

Suvi Savolainen, VM

Mari Rökköläinen, Päivi Kamppi Karvi

Mari Sjöström, Kuntaliitto

Christa Andersson, Paraisten kaupunki

Pauliina Viitamies, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Anu Liljeström, Esa Kaunisto Aluehallintovirasto

Katri Kuukka, Opetushallitus

Pöytäkirja

1. Kokouksen avaaminen ja läsnäolijoiden toteaminen

Työryhmän puheenjohtaja, neuvotteleva virkamies Minna Polvinen avasi kokouksen. Todettiin läsnäolijat ja hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja.

2. Aiemmin käsiteltyjen laatukriteerien (henkilöstö, opetusryhmät, oppimäärä, koulumatkat) toinen käsittely kommenttien perusteella

Neuvotteleva virkamies Minna Polvinen opetus- ja kulttuuriministeriöstä esitteli alatyöryhmän jäsenille ennakkoon toimitetun aineiston. Päivitetyt ehdotukset koskivat laatukriteereitä: henkilöstö, ryhmäkoot, koulumatkat sekä oppimäärä. Arviointitiedon ja tutkimustiedon rooli arvioidaan osana seurantatiedon ja perusopetuksen tietopohjan toteutusta. Sovittiin, että arviointitiedon läpikäynti jää pois tässä vaiheessa prosessia.

Tarkennettu ja sanoitettu valtakunnallinen laatutavoite 2025- henkilöstö

Koulussa on kelpoisuussäädökset täyttävä ja koulun tarpeita vastaava opetus- ja muu henkilöstö, mikä varmistaa opetuksen laadun ja mahdollistaa opetuksen ja koulun kehittämisen.

Henkilöstön osaamisen kehittämisestä huolehditaan ja työhyvinvointia seurataan ja tuetaan.

Keskustelu

Keskustelussa nostettiin esille mm. seuraavia näkökohtia:

- *Olisiko syytä nostaa erikseen esille rehtoreiden ja muiden johtajien rooli?* Seurantatiedoissa on kirjaus opetus- ja muun henkilöstön määrä. *Muu henkilöstö viittaa tässä yhteydessä muuhun kuin opetushenkilöstöön. Rehtorit eivät kuulu tähän ryhmään.*
- Yksityisen opetuksen järjestäjät olisi myös huomioitava. Tulisiko lausetta *"mikä varmistaa opetuksen laadun ja mahdollistaa opetuksen ja koulun kehittämisen"* jatkaa jotenkin? Mikä seuraava askel on, jotta tästä tulee arvioitava kohde? Lauseen kohta *"mikä varmistaa"* on ongelmallinen.
- Puhuttaisiinko nyt enemmän valtakunnallisesti laatutavoitteista. Seuraava vaihe on opetuksen järjestäjän itsearviointi, johon tehtäisiin laatukriteerit.
- On tärkeää määritellä termit ja käsitteet. Viime kokouksessa siirryttiin kuvaamaan laatutavoitteita (aiemmin oli työstetty laatukriteereitä, kuten toimeksiannossakin).
- Tietopohjaa hyödynnetään laadun arvioinneissa (myös Karvi valtakunnallisena arviointitoimijana käyttää tätä tietopohjaa). Arviointien tuloksista voi saada tukea kunkin teeman/ laatutavoitteen laatukriteereihin).

Sovittiin, että täsmennetään kirjaukseen rehtorit mukaan sanalla *johto*.

Seurantatieto: (koulutaso, opetuksen järjestäjätaso, aluetaso, valtakunnan taso, opetuskieli)

- Opetus- ja muun henkilöstön määrä (Tällä hetkellä ei järjestelmällisesti seurata)
- Kelpoisten opettajien määrä suhteessa opetus- ja muu henkilöstöön. (Tällä hetkellä ei järjestelmällisesti seurata) (pohjakoulutus?)
- (Opetuksen järjestäjän tarjoaman) täydennyskoulutuksen saatavuus (ei kuitenkaan koulutason seuranta)
- Opetus- ja muun henkilöstön työhyvinvointi? Onko mahdollinen / toteutettavissa?

Keskustelu seurantatiedoista

- Todettiin, että tuen uudistamisen kautta erityisopettajien määrää tullaan seuraamaan.
- *Muu henkilöstö on haasteellinen kokonaisuus.* Tarkoitetaanko sillä pedagogista henkilöstöä vai tuleeko opiskeluhoolto mukaan? *Koulussa on paljon henkilöstöä, joten tarkennusta tarvitaan.*
- Huom. muuhun henkilöstöön lasketaan myös koulusihteerit. Pitäisi tarkentaa suhteessa esitettyyn laatutavoitteeseen. Mikä on muun henkilöstön funktio tässä?
- Koululla toimitaan erilaisilla nimikkeillä. AVI:n kyselyä pedagogisista henkilöistä voisi hyödyntää tässä seurannassa.
- Tilastokeskuksen mukaan: *Oppilaitosten muulla henkilöstöllä tarkoitetaan muita kuin opettajan toimessa työskenteleviä henkilöitä, joita ovat mm. koulunkäyntiavustajat, koulutussihteerit, kansliahenkilökunta, keittiöhenkilökunta ja siivoojat.*

Tarkennettu ja sanoitettu valtakunnallinen laatutavoite- ryhmäkoko

Opetus toteutetaan ja opetusryhmät muodostetaan siten, että voidaan toteuttaa opetus ja ohjaus opetussuunnitelman mukaan, saavuttaa opetukselle asetetut tavoitteet ja ottaa huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet sekä oppimista tukeva työilmapiiri.

Keskustelu:

- Työilmapiiri on yleissana, mutta se mielletään aikuisten työhön. Koulussa puhutaan työskentelystä. Ehdotus: vaihdetaan sanaksi *työskentelyilmapiiri*.

Sovittiin, että vaihdetaan työilmapiiri sanaksi työskentelyilmapiiri.

Seurantatieto: (koulutaso, opetuksen järjestäjätaso, aluetaso, valtakunnan taso)

- Hallinnollinen ryhmäkoko (Määritelmällisesti luokka on yleensä hallinnollinen ryhmä, jolla on luokanvalvoja/luokanopettaja) (seuranta vai laskennallinen?)
- Oppilas/opettaja –suhde (liittyy myös aiempaan kokonaisuuteen, syntyy opettajamäärän seurannasta) (Aikuisten määrä oppilasta kohden?)
- Työrauha/työilmapiiri kouluterveyskyselyyn/ vastaavaan
- Tuen uudistukseen liittyvä ryhmäkokoseuranta käsitellään erikseen myöhemmin

Keskustelu seurantatiedosta

- Työskentelyilmapiiristä voisi kysyä kyselyllä oppilailta sekä opettajilta.
- *Kouluterveyskyselyn vastaamisessa on ongelmia pienissä kunnissa.* Kunnissa on niin pieniä ikäluokkia, joten tiedontuotanto ei onnistu. Alueellisen yhdenvertaisuuden kannalta tämä on haaste. Oppilaat voidaan tunnistaa ja tämä haastaa kouluterveyskyselyn käytettävyyttä.
- Kouluterveyskyselyssä (ja osassa kansallisia arviointeja) pienet ikäluokat ovat myös tietosuojakysymys. *Liian pienestä oppilasmäärästä ei voi antaa tunnistettavia tietoja.* Tämä näkökulma tulee huomioida, kun tarkastellaan muidenkin laatutavoitteiden ehdotuksia seurantatiedoksi esim. tapaturmat.

Tarkennettu ja sanoitettu valtakunnallinen laatutavoite- perusopetuksen oppimäärä

Perusopetuksen toteutuksessa (esimerkiksi päätettäessä opetustuntien määrästä) noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita ja perusopetuksen tuntijakoa.

Oppilaat kaikkialla Suomessa saavat valtakunnallisesti yhtenäisten perusteiden mukaista ja laadukasta opetusta perusopetuksessa sekä elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja.

Keskustelu

- *Ehdotus: Oppilaat kaikkialla Suomessa saavat perusopetuksessa valtakunnallisesti yhtenäisten perusteiden mukaista ja laadukasta opetusta sekä elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja.*
- Tämä kirjaus mahdollisesti muuttaa tiedonkeruutta. Minimituntimäärä: alitetaan/ylitetään- sana noudatetaan, on hankala.

Seurantatieto: (koulu, opetuksen järjestäjä, valtakunnallinen). Kunnittaiset taustamuuttajat huomioitava/esim. opetuskieli, oppilasmäärä, sijainti

- Vuosiviikkotuntien määrä per opetuksen järjestäjä/oppilas
- Minimituntimäärän (vuosiviikkotunnit) alittaneiden / ylittäneiden kuntien määrä?
- Valinnaiset kielet – kielitarjonta, opetuksen määrä ja toteuma.
- Jatkokehitys: valinnaisia aineita koskeva laajempi seurantatieto saavutettavuus -näkökulmasta

Keskustelu

- Minimituntimäärät alittaneista kunnista. Tämä antaa viestiä, että voisi rikkoa lakia. *Tarvitaanko minimituntimäärää ollenkaan? Vuosiviikkotuntien määrä antaa tietopohjan.*
- On huoli kunnista, joilla on taloudellisia haasteita. On tarve seurata minimituntimäärien toteutumista.
- Seurantatiedon tasoa on vielä pohdittava. Seurannan osalta syntyy pientä hankaluutta, koska nyt lisättävät kolme vuosiviikkoatuntia ei koske kaikkia oppilaita perusopetuksessa. Käytännössä meillä tulee olemaan eri vuosiviikkotuntimäärillä olevia oppilaita. Tämän osalta tulee pohtia, minkälaisia johtopäätöksiä pystytään tekemään ja mikä tiedonkeruun taso tältä osin on.

Tarkennettu ja sanoitettu valtakunnallinen laatutavoite- koulumatka

Oppilaan koulumatkat ovat mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä ja oikeus turvalliseen koulukuljetukseen/koulumatkaan toteutuu lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Seurantatieto

- Koulukuljetuksessa kuljetusetuuden sekä majoitusetuuden piirissä oleva oppilasmäärä
- Kuljetuksissa olevan oppilaan keskimääräinen ajallinen päivittäinen koulumatka odotuksineen
- Oppilaan ja oppilaalle osoitetun lähikoulun välinen etäisyys. (Ei tarkastella toissijaista koulua)
- Kuljetuskustannukset per opetuksen järjestäjä
- Lukuvuoden aikana koulumatkalla sattunut tapaturma

Keskustelu

- Seurantatiedoksi koulumatkaan oikeutettujen lasten osalta 3 h rajan ylittävien määrä.
- Oppilaan ja oppilaalle osoitetun lähikoulun etäisyys pohdituttaa. *Etäisyydessä huoltajat ja kunnat eivät ole aina samaa mieltä siitä, miten etäisyys tulee mitata.* Seurannassa tulisi huomioida, mihin

etäisyyden mittaaminen perustuu. Erimielisyydet syntyvät yleensä tilanteissa, jossa ollaan juuri 5 km yli tai ali, jolloin huoltajat ovat eri mieltä kunnan kanssa etäisyydestä.

- Mitä jos ei olisikaan etäisyys vaan *oppilaan ja oppilaalle osoitetun lähikoulun välinen matka*?
- Aiheuttaako hankaluutta tulkinnessa tuo laatutavoitteessa oleva määre "*mahdollisimman*" turvallisia?
- Tapaturmista saatavaa tietoa saadaan ainakin kunnilta. Mistä tieto kertoo ja miten sitä tietoa voidaan käyttää arvioitaessa opetuksen järjestämistä?
- Tulisiko olla seuranta lähellä rajaa oleville oppilaille (3 h)? Tämä tukisi tavoitteen asettamista. Tulisiko myös seurata ylittävien oppilaiden määriä eli oppilaita, joilla on laiton koulumatka? AVI:n kyselyyn vastaavat sivistysjohtajat ja on epäily, että tilanne voi olla pahempi kuin mitä tiedämme.
- *Keskimääräinen ajallinen koulumatka ei kuvaa riittävällä tavalla tilannetta*. Kunnat voivat tämän tiedon kautta toimintaansa kehittää.
- Jos päivittäinen koulumatka odotuksineen ylittyy, miten sitä päästäisiin edistämään, ettei näin toimittaisi?
- Majoituksesta saadaan tietoa, mutta se ei ole automaattisesti yhteen yli 3 h oppilaiden kanssa.
- Mistä etäisyys lähikouluun kertoo? Sen voi tietysti yhdistää kunnan tilannetta tarkasteltaessa tuohon koulukuljetuksen/ majoitusetuuden piirissä olevien oppilasmäärään.
- Ehdotus: *Kuljetuskustannukset per opetuksen järjestäjä/oppilas --- oppilaskohtainen hinta*.
- Kunnat seuraavat kokonaiskustannuksia ja oppilaskohtaisia kustannuksia.

Todettiin, että OKM selvittää millä tasolla tietoa saadaan tapaturmista vai edellyttäisikö tämä uutta tiedonkeruuta. Ainakin kunnilla on tästä tietoa.

3. Laatukriteeriluonnokset koskien hyvinvointia ja osallisuutta, turvallisuutta sekä saavutettavuus ja lapsen etu

Oppimisympäristön turvallisuus

Opetusneuvos Heli Nederström opetus- ja kulttuuriministeriöstä esitteli alatyöryhmän jäsenille ennakoon toimitetun aineiston oppimisympäristön turvallisuudesta.

Tarkennettu ja sanoitettu valtakunnallinen laatutavoite (luonnos)

Koulun työskentely-ympäristö on terveellinen ja turvallinen. Turvallisuutta edistetään ja valvotaan säännöllisesti, epäasialliseen käytökseen puututaan ja havaitut epäkohdat korjataan.

Seurantatieto

- Koulun turvallisuuteen liittyvien suunnitelmien asian- ja ajanmukaisuus (jalkauttamisen ja harjoittelun olennaisuus)
- Koettu opiskelutyörauha
- Tapaturma koulussa

- Koulukiusaamisen/väkivallan/häirinnän/fyysisen uhan tai tapahtumien/seksuaalisen ahdistelun yleisyys ja niihin puuttuminen

Keskustelu:

- Avien peruspalvelujen saatavuuden arviointi yhteisöllisestä opiskeluhollosta [Yhteisöllinen opiskeluhoito](#)
- Käsite työskentely-ympäristö on tässä muodossa vieras. Perusteissa puhutaan oppimisympäristöistä. Se tarkoittaa tiloja, paikkoja, yhteisöjä jne. Oppimisympäristö on kaikkien koulussa olevien ympäristö ja se kattaisi myös aikuiset.
- Terveellisyttä pitäisi myös edistää ja valvoa, joten tulisiko se kulkea turvallisuuden rinnalla?
- Seurantatietona on monta erilaista asiaa: koulukiusaaminen, seksuaalinen ahdistelu jne. Olisiko yhteisöllisyys parempi seurantakohde?
- Seurantatiedoissa on nyt ylätasen seurantaa ja toisaalta tunneperäistä/kokemusperäistä seurantaa. Voisiko näitä tasoja vielä pohtia? Koettu opiskelutyörauha- jääkö se liian kapea-alaiseksi? Tämä tarkoittaisi pelkästään oppitunteja. Pitäisikö olla koko koulupäivän turvallisuus?
- Opiskelutyörauha- sana pohdituttaa. Viimeistä kirjausta tulisi tarkentaa. Henkinen väkivalta on yhtä tärkeää huomioida kuin fyysinen. Kaikki turvallisuuteen liittyvät asiat koskevat kaikkia koulussa olevia: lapsia ja aikuisia.
- Perusteissa toistuu pelkästään työrauhan käsite.
- Koulukiusaaminen/väkivallan/häirinnänfyysisen uhan jne. Miten tämän kirjauksen voisi esittää selkeämmin, jokin ylätasen termi luettelolle?
- Miten "koetusta opiskelutyörauhasta" saadaan tietoa tietopohjaan? Olisiko tieto opetuksenjärjestäjätasosta/ koulutasosta ja miten tuotetun tiedon valtakunnallinen käyttö ja valtakunnallinen vertailukelpoisuus voidaan varmistaa? Koettu tieto saadaan usein kyselyillä/ itsearvioinnilla, mikä vaikuttaa tiedon käyttöön.
- Pitääkö koulukiusaamista koskeva seurantatieto sisällään jo tapahtuneen häirinnän ym. yleisyyden lisäksi kiusaamisen ehkäisyn ja siihen liittyvät toimenpiteet? Ja saako siitä ylipäättänsä nyt tietoa vai edellyttääkö erillisen tiedonkeruun?

Sovittiin, että vaihdetaan sanaksi oppimisympäristö. Koettu opiskelutyörauha korjataan koskemaan koko koulupäivää. Yhteisöllisyyttä voidaan pohtia osaksi seurantatietoa.

Hyvinvointi ja osallisuus

Neuvotteleva virkamies Minna Polvinen opetus- ja kulttuuriministeriöstä esitteli alatyöryhmän jäsenille ennakoon toimitetun aineiston.

Tarkennettu ja sanoitettu valtakunnallinen laatutavoite 2025

Opetuksen järjestäjä edistää perusopetuksen oppilaiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia ja osallisuutta sekä toimintakulttuuria, joka edistää oppilaitosyhteisön ja opiskelu-ympäristön hyvinvointia ja ehkäisee ongelmien syntymistä. Oppilaiden mielipiteitä kuullaan kunnassa heitä koskevan päätöksenteon yhteydessä.

Hyvinvointia tukevia ja poissaoloja ehkäiseviä käytänteitä sekä osallisuuden ja vaikuttamisen toimintatapoja arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti.

Keskustelu laatutavoitteesta

- Onko tässä "Hyvinvointi ja osallisuus" päivitetystä tavoitteesta ja seurantatiedoissa nyt esillä kodin ja koulun yhteistyö? (aiemmissa laatukriteereissä 2012 oli) *Miten kodin ja koulun välinen yhteistyö voitaisiin toteuttaa seurannassa?*
- *Yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnitelma tulisi muuttaa koulun hyvinvoinninsuunnitelmaksi.* Hyvinvointi on yläkäsite turvallisuuteen. Hyvinvoinnin ryhmissä ei ole oppilaita eikä huoltajia jäseninä. Tässä olisi yhteistyöesimerkki kodin ja koulun yhteistyölle.
- Lainmukainen oppilaitosyhteisö ja opiskeluympäristö. Kun kyseessä on perusopetuksen laatukriteerit, voisi puhua *kouluyhteisöstä ja oppimisympäristöstä.* *Oppilaita kuullaan kunnassa-* sana kunta herättää pohdintaa.
- *"Oppilaiden mielipiteitä kuullaan kunnassa"* voisi viitata lasten vaikutusmahdollisuuksien ja näkemysten huomioimiseen päätöksenteossa heitä koskevassa opetuksen järjestämisessä ja muutostilanteissa. Arvioinnit nostavat esiin hyviä käytäntöjä tästä sekä tarpeen lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuuksien monipuolistamiseen (esim. nuorisovaltuustot, mutta on myös paljon koulutasoisia laadukkaita käytäntöjä)
- *Kuinka monta oppilasta on ollut poissa yli 20 % opetustunneista lukuvuodessa/ oppilasmäärä. Voiko hyödyntää Tea-viisaria tai kouluterveyskyselyä jollain tavalla?*
- Voisiko tavoitteena olla: *opetuksen järjestäjä seuraa osallisuuden kokemusta ja hyvinvointia paikallisella tasolla.* Kouluterveyskyselystä voisi yhdistää indikaattoreita tähän valtakunnallisen tiedon saamiseksi.
- *Selvitetäänkö jossain muussa yhteydessä opiskelijoiden kokemusta opiskeluhuollon riittävydestä ja toimivuudesta?*
- *Helsingin malli: [Koulun hyvinvointiprofiili](#)*

Seurantatieto

- Koettu osallisuuden kokemus (kouluterveyskysely tai vastaava)
- Koettu koulun ilmapiiri / Oppilaiden koettu näkemys koulun suunnitelmallisesta toiminnasta kouluhyvinvoinnin edistämiseksi (kouluterveyskysely tai vastaava)
- Poissaoloihin liittyvä indikaattori (esim. oppilaiden osuus, joilla poissaoloja yli 20 %)
- Voidaanko tavoittaa johtamisen taso/paikallisen suunnitelman taso?

Tavoitteena saada näkyviin myös edistymistä ja onnistumista!

Saavutettavuus ja lapsen etu

Tarkennettu ja sanoitettu valtakunnallinen laatutavoite 2025

Perusopetuksen järjestäjä huomioi suunnitelmallisesti palvelujen järjestämisessä tavoitteen edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa, lapsen edun, oppilaiden ikäkauden sekä pyrkii varmistamaan, että palveluiden järjestäminen edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Palvelut turvataan ensisijaisesti lähipalveluna ja tarvittaessa seudullisena yhteistyönä.

Seuranta, esimerkiksi:

- Oppilaan ja hänelle osoitetun lähikoulun välinen etäisyys
- Oppilaiden koettu hyvinvointi koskien koulutyön, koulumatkaan käytetyn ajan sekä vapaa-aikaan käytössä olevan ajan suhdetta
- Lapsen etua koskeva seuranta?

Keskustelu

- *Palvelut turvataan ja tarvittaessa seudullisena yhteistyönä.* Väestökehitystyöryhmän rooli tulisi huomioida, voidaanko tässä ehdotuksessa ottaa kanta kriteerin omaisesti.
- *Palvelut järjestetään tarvittaessa seudullisena yhteistyönä-* olisi hyvä lause. *Turvataan* sana kuulostaa kampanjoinnilta ja *suunnitelmallisesti* sana voi viitata liikaa suunnitelmiin. *Ehdotetaan suunnitelmallisesti sanan poistoa.*
- Jos tarkastellaan aiempia käsiteltyjä laatutavoitteita, niissä on sisään kirjoitettuna lapsen etu. Oli kyseessä koulumatkat jne. *Lapsen etua erillisenä laatutavoitteena voisi sen vuoksi vielä pohtia.*
- *Lapsivaikutusten arviointi päätösten teossa-* voisiko se olla mittari lapsen edusta? Nyt lapsivaikutusten arviointi on keskittynyt koulumatkoihin, mutta se tulisi olla mukana muissakin toimissa.
- Lapsen etua koskeva seuranta ei ole ihan riittävä. Saataisiinko esiin ne toimenpiteet, jota lapsen edun eteen tehdään? Tähän liittyy myös ennakoiva näkökulma. Lapsen etu on keskeinen (ja läpäisevä) laatutavoite.

5. Muut esille tulevat asiat

Seuraava kokous pe 28.3. klo. 9–11 Meritullinkatu 10/Teams